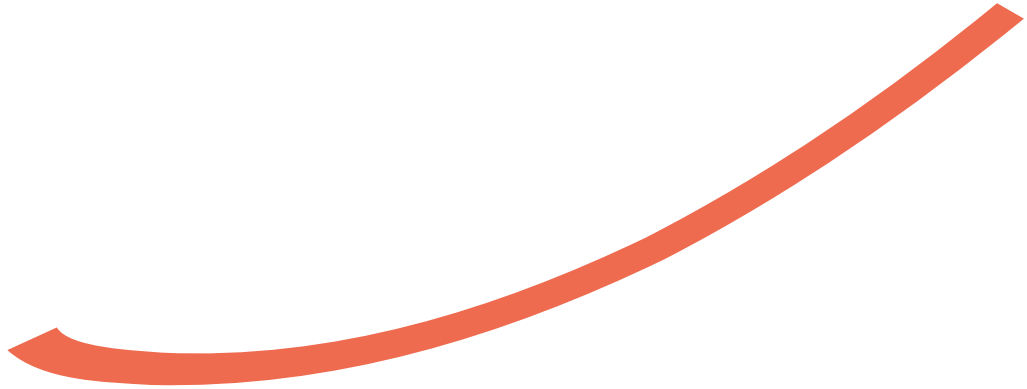

VI PREMI D'ASSAIG PEDAGÒGIC FREDERIC COMPANY I FRANQUESA¹

Plegats som més forts:

Algunes claus d'interpretació de l'acció pedagògica al darrer decenni i propostes col·legials per als/les professionals de la Pedagogia.

Ferran Benet Carreras i Tudurí

Pseudònim: *Eudaimonia*

Psicopedagog

14 de juny de 2012

¹-Assaig guanyador de la VI edició, convocada en el marc del X ANIVERSARI del Col·legi de Pedagogos de Catalunya (2002-2012), amb la temàtica:
L'evolució professional de la Pedagogia: els col·legis professionals, motors de consolidació i reconeixement social.

Una anècdota per començar

Potser encetar amb un acudit la redacció d'un assaig seriós sobre l'evolució de la professió pedagògica sigui en pèl agosarat. Ara bé, l'atreviment tal volta no resulta capciós si tenim en compte la naturalesa d'aquesta evolució als darrers anys, analitzant-ho des de la perspectiva objectiva de la gent que s'hi dedica, del seu abast formatiu i de la repercussió pública que té. Així que ens permetem abordar la qüestió amb una petita anècdota prèvia.

Fa uns mesos el meu fill de nou anys em demanà que li expliqués una caricatura de la feina dels pedagogs que havia vist a l'hemeroteca de la versió digital del diari *La Vanguardia*. La vinyeta era del dibuixant tarragoní *El Faro*. La cosa anava així. Dos nens juguen al terra del saló de casa seva. El pare demana al fill i a l'amic seu amb qui juga que vagin a esmorzar. —«*veniu a l'element integrador rectangular per a iniciar el procés de nutrició-socialització*», requereix el progenitor. —«*Què diu?*», pregunta l'amic al fill. —«*Que anem a taula a menjar*», diu el nen. Acte seguit s'arronsa d'espatlles i conclou. —«*És que el meu pare és pedagog i li agrada posar noms rars a les coses que tenen un nom de sempre*».

Astorat per la indissimulada mala bava de l'acudit, no vaig saber què contestar al meu fill. Hi donava voltes i no me'n sabia avenir: de veritat que des de fora ens veuen així?; per què ens presenten com una colla de bocamolls que emboliquen la troca en comptes de resoldre-la? Més enllà de l'evident exageració injusta d'aquesta boutade, el cas és que el plantejament de la tira gràfica incorre en un dels tòpics actuals més generalitzats sobre la feina dels professionals de la Pedagogia, amb múltiples repercussions que intentarem explicar seguidament.

Al caliu del títol que encapçala l'article, aquesta anècdota personal serveix de pòrtic per a engirgolar les següents qüestions en dos pols diferenciats: en un primer moment, com ha estat l'evolució dels/les pedagogs aquests darrers deu anys?; a banda de l'ensenyament reglat, com s'ha visualitzat públicament la seva acció en altres segments laborals?; quin és el retrat (o la caricatura) que se n'ha perfilat en el bessó d'una societat del benestar a la baixa, atesa la conjuntura econòmica?; a partir d'aquesta diagnosi inicial —en segon lloc—, quin paper han tingut i han de tenir els col·legis professionals cara a l'articulació, difusió i defensa dels interessos professionals del sector?

Aquest text intentarà, per tant, apedaçar respostes —entre d'altres plausibles— a aquests interrogants, adonant-nos de seguida que una anàlisi acurada presenta llums i ombres. La tesi a desenvolupar és aquesta: d'una banda, la darrera dècada ha estat fonamental en la consolidació d'espais pedagògics i en la diversificació de nous en la societat de l'aprenentatge i la informació. De l'altra, però, ha significat la seva devaluació degut a les retallades, a l'estigmatització de la seva tasca i a l'aprimament estructural de la cobertura socioeducativa als darrers cinc anys. Però anem a pams.

El *quèquicom* del treball dels/les pedagogs

Des del rerefons implícit de l'acudit del principi, és ben palès que d'un temps ençà ha aflorat a casa nostra una *rica* però *tendenciosa* caterva d'opinions sobre l'evolució de l'acció pedagògica que mereix fer-ne cinc cèntims.

Diem «*rica*» perquè algunes interpretacions han ajudat a configurar un consens generalitzat sobre la decisiva incidència dels professionals de la Pedagogia en l'acció assistencial, en el seu paper en la promoció de la formació i el canvi social, i en la contribució a vertebrar la igualtat com un dels pilars de la societat del benestar. Fites conquerides després de molts anys de lluites i reivindicacions

col·lectives, com exposa brillantment Subirats (2003). En aquest sentit, es pot dir sintèticament que el darrer decenni ha estat rellevant en quatre factors: 1. en l'emergència de nous espais laborals (cultura, empresa i ocupació, noves tecnologies, sanitat, mediació, formació de *formadors*, justícia, gent gran, recursos humans, esport, orientació, animació, serveis socials, etc.); 2. en l'aportació nuclear dels/es pedagogs com a capdavanters en la *cultura* de la feina en equip amb el seguiment formatiu de persones, grups i/o institucions; 3. en la resolució conjunta de problemes socials complexos; i 4. en el rigorós treball interdisciplinari. Com a conseqüència de tot plegat, s'han redefinit eficaçment competències bo i demostrant una insòlita capacitat permanent d'aprenentatge, de versatilitat i de reajustament a les noves demandes, engegant habilitats resolutives en el disseny, implementació i avaluació de programes i/o col·lectius, davant la tessitura d'haver de situar-se en el nou teixit laboral tot adaptant-se amb celeritat a una societat en mobilitat constant (Flecha i Tortajada, 2005).

Però també diem «*tendenciosa*» atès que l'acudit inicial ens posa a l'aguait d'un fet paradoxal: la visualització pública d'aquesta tasca no ha ajudat a modificar els esquemes sovint esbiaixats sobre com s'ha percebut aquest esforç a nivell social. Els professionals de la Pedagogia segueixen encasellats en un maremàgnum de tòpics, estereotips i clixés –de variada tipologia–, socialment assentats sobre la naturalesa i l'abast de la seva feina. El cas és que aquests biaixos articulen *constructes ideològics* d'interpretació políticament (in)correctes de l'acció pedagògica, que esdevenen la gran *pedra de toc* a l'hora de discernir objectivament (o més aviat interpretar-ho malament de forma tendenciosa) les innegables fites assolides als darrers anys. Vet aquí la contradicció!

Al cap i a la fi, estem desgraciadament avesats a l'entelèquia que sobre el *fet pedagògic* tothom es vegi legitimat a dir-hi la seva, a tort i a dret tothom en sigui expert, tothom tingui altaveu per airejar idees profètiques, fins al punt –no cal dir-ho– que els propis professionals els en queda un regust de perplexitat (per no dir de clara indignació) davant afirmacions mantingudes als mitjans amb poc aprofundiment i molt sensacionalisme. “*Aquesta mena de pronunciaments*”, apunta Carbonell (2004,36), “*conciten generalitzacions desqualificadores que acaben desprestigiant la Pedagogia com a disciplina i anatemitzant la seva pràctica*”. En són lluit botó de mostra abundants declaracions polítiques recents o, sense anar tan lluny, l'acudit esmentat. Tot utilitzant l'inefable paraula *crisi* com a *mantra* oracular, aquesta cortina de fum esdevé el *brou de cultiu* des del qual desmantellar serveis, institucions o prestacions –d'eficàcia empírica comprovada– que fins fa poc havien estat decisius com a factors de cohesió social (Giroux, 2001; Imbernón, 2005). Resultat: no s'indaga seriosament sobre els dilemes ni els paranys, ni es calibren les conseqüències fatals de les tisorades, ni s'hi suggereixen alternatives amb un mínim d'honestetat intel·lectual. Una primera conclusió, per tant: als darrers temps sobre el món de la Pedagogia s'ha escrit molt, moltíssim, però massa sovint amb la finalitat de sentenciar i prescriure el que s'hi fa, o menystenir el que s'hi ha de fer, al marge dels mateixos implicats. Dit d'una altra manera: molta feina i ben feta, sí, al preu d'impedir dignificar millor la professió davant l'onada involucionista actual disfressada de desiderates, eufemismes i llocs comuns.

Això ha conduït al fet que els pràctics s'han sentit agents passius, sense veu ni vot, d'òrgans decisoris que sostenen amb la boca petita que la seva tasca és una mena d'excrecència redundat del sistema, quelcom superflu en època de poda esmolada. Hi ha abundants arguments per creure que una barreja de desànim no exempt de temor s'ha apoderat de gran part de la gent que treballa al ram

(Carbonell, 2004). No debades, és incisiva la idea que en el camp, uns estudien la Pedagogia, altres la decideixen, altres la gestionen i altres la porten a la pràctica, la qual cosa cristal·litza en una *balcanització* entre el discurs pedagògic i les pràctiques reals, entre la propedèutica i el seu efecte en l'acció cohesionadora que ara, en paraules de Subirats (2003), es pretén posar en qüestió. En definitiva: entre els que fan de la formació una eina provada i eficaç, i els que sostenen que aquesta és estructuralment retòrica en base als malentesos, desencontres i tòpics apuntats abans².

Aquesta sorprenent disparitat d'intencions i d'expectatives es reflecteix en els discursos benintencionats, però també en els apriorismes subjectius sobre les conseqüències que la Pedagogia ha de tenir en els diversos camps de treball. *Formar i per què* significa plantejar en quin model de societat es pretén fer-ho, en quins segments i amb quins actors, amb quins recursos humans i materials, amb quines institucions públiques o entitats privades, de la qual cosa es dedueixen perfils competencials delimitats, i el seu reflex en l'articulació corporativa d'una estructura col·legiada que els empari i hi respongui amb eficàcia.

És aquí on cal encarar la segona part de les qüestions apuntades al principi: quin rol han tingut i han de tenir els Col·legis Professionals als desafiaments exposats?

Els col·legis professionals: un possible balanç i perspectives de futur

Del que s'ha dit fins ara, a ningú no se li escapa que el paper que han representat els col·legis ha estat prou rellevant. És cosa sabuda que el teixit civil català no s'articula d'antuvi des de la suma d'individualitats sinó des de la unió de forces, des de la confluència d'interessos, des de la vertebració col·lectiva de postures. Ras i curt: del *plegats som més forts* com a exponent del *fer país*. En el cas dels/les pedagogs, mitjançant col·lectius garantistes de la qualitat professional dels seus membres, i de mediació i arbitratge entre ells i la resta d'estaments. Una altra conclusió: els col·legis professionals no són un reducte decimonònic del passat, com alguns volen fer creure³. El seu estatus és necessari i el seu paper fonamental en temps *aggiornistes* com aquests⁴, en detriment d'aquelles veus que els acusen de corporativisme, opacitat, endogàmia o sectarisme (Muñoz, 2007). Ben al contrari, representen amb transparència els interessos legítims de la professió davant la societat i l'Administració.

A deu anys vista de la creació del Col·legi de Pedagogs de Catalunya, és excusa idònia per a fer balanç de la feina feta i dels resultats obtinguts, que avancem no són pas escadussers⁵. Des d'una posició d'observadors externs, podem afirmar que, molt en resum, han estat dos els fronts d'incidència del Col·legi durant aquest decenni: d'una banda la formació i de l'altra *la vetlla dels interessos* dels seus membres –i, per extensió, de la resta dels professionals del gremi– davant organismes públics i ens privats.

En relació a *la formació*, l'entitat ha fet un esforç remarcable com a plataforma de difusió dels nous escenaris d'intervenció a casa nostra –apuntats a la primera part de l'article–, tot creant vocalies i grups de treball i estudi específics per a col·legiats, i obrint aquesta formació a la resta de professionals a través de cursos temàtics, congressos o xerrades amb la participació d'especialistes de la Universitat, pràctics, com també en col·laboració amb col·legis de pedagogs d'altres comunitats. Aquesta línia d'accions ha donat fruits en forma de monografies, publicacions i debats posteriors, la crònica dels quals s'ha reflectit puntualment a la pàgina web, amb ressonància notòria als mitjans de difusió⁶. La visualització d'aquesta tasca ha estat important per: a). ubicar els professionals en el pla públic; b). reivindicar el seu

paper essencial com a eix cohesionador de l'escena social; i c). aglutinar tot l'estament en una sola veu nítida, potent i clara davant la societat catalana.

En relació a *la vetlla dels interessos* del sector, la representació legal s'ha materialitzat en la clarificació i vigilància escrupolosa dels nous perfils competencials, esbossats al principi, que han reconfigurat el rol del/la pedagog en el nou mapa laboral, amb especial atenció a la defensa del tarannà formatiu d'avantguarda del/la pedagog en relació amb la resta de pràctics que hi interseccionen —educadors socials, tècnics educatius superiors, treballadors socials, psicòlegs educatius, formadors laborals, etcètera—. En aquest sentit, la presència reivindicativa del Col·legi ha estat prou activa en tres vessants: 1. a través de comunicats o declaracions en defensa d'aquests interessos citats; 2. en la denúncia d'intrusismes, arbitriarietats o conculcació de drets; com també 3. a favor de la dignificació de les seves condicions laborals, ara per ara greument devaluades. Un exemple d'aquest últim és el darrer Manifest del Col·legi, aprovat en Junta de Govern el 30 d'abril de 2012, en relació a les declaracions del ministre del ram menyspreant l'educació de la qual és màxim representant estatal.

Ara bé: amb declaracions i manifestos no n'hi haurà prou. Caldrà liderar, mobilitzar, arbitrar, consensuar, avaluar, decidir per lluitar per a una praxi pedagògica que no suposi ni un pas enrere en allò que ha costat tant d'assolir. En efecte, aquest seguit d'accions (i d'altres que no caben aquí) no han de lliscar en l'autocomplaença o el cofoisme. L'empresa que s'augura serà dura. La resolució 1664/2010 de 25 de maig per la qual s'aprovaren els estatuts del Col·legi de Pedagogs⁷ és una eina legal cabdal per emprendre iniciatives contundents que serà ineludible portar-les endavant sense dilacions.

... i una altra anècdota de comiat

Com dèiem de bon començament, hem intentat identificar llums i ombres. És possible, tanmateix, que amb l'anàlisi feta hom hagi volgut il·luminar la realitat a canvi de deixar una colla de trets difuminats o perduts a les ombres. Sabem també que no es pot il·luminar sense fer ombres. El problema, però, és quan la manera dominant de fer llum no permet visualitzar la feina ben feta dels/es pedagogs a Catalunya tots aquests anys, com s'ha tractat d'explicar.

Així les coses, podem albirar un futur millor que no només consolidi la tasca realitzada sinó que a més l'eixampli i enforteixi?; hi ha alguna escletxa per a l'optimisme o, almenys, per deixar-nos emportar per una saludable ironia? I tant. Si hem encetat aquestes ratlles amb una anècdota, no està de sobres —ja posats— concloure-les amb una altra.

El fet és que dies després que el meu fill em demanés què significava aquell acudit que no entenia, ell mateix en va localitzar un altre, aquest últim del genial Francesco Tonucci, publicat al suplement d'educació de la revista *Time*. En aquest cas, la tira gràfica anava d'un home que coneix un jove a la cloenda d'una manifestació. Després de parlar de moltes coses, i en un to més confident, el jove li gosa demanar: —«*diguim, senyor: està vostè bé d'ànims?*», —«*sí*», respon, sorprès. —«*Té ganes de lluitar?*», —«*és clar*», afirma, més sorprès. —«*Creu que és possible canviar la societat?*», insisteix el jove. —«*Per descomptat!*», respon l'home, estupefacte. —«*Doncs no hi ha dubte: segur que vostè és pedagog*». I, aquest cop, rai que sí va entendre l'acudit el meu fill!

2-Els exemples són abundants als mitjans i a la literatura més o menys especialitzada, fins al punt que alguns autors, ficant el dit a la nafra, asseguruen que «les coses ja no haurien d'anar a pitjor perquè entre tots i totes ens decidíssim a arreglar-les de debò, en lloc de fer-ho veure i espatllar-les encara més. I això vol dir treballar no solament sobre els símptomes de la malaltia sinó també, i de manera especial, sobre les causes. Fins quan hi haurà només intervencions pal·liatives, sense prendre'ns seriosament les preventives?» (Carbonell, 2004, 17).

3-Determinats sectors polítics i minoritaris col·lectius d'afectats s'han aixecat a favor de legislar restriccions al sorgiment de nous col·legis professionals, o de reduir el poder discrecional dels existents adduint que tenen una estructura hermètica, finalitats espúries, interessos pecuniaris i revestiment de monopolis legals. Aquestes veus refractàries apel·len sobretot als col·legis d'enginyers, metges, farmacèutics o d'advocats, degut al fet que tenen un paper tributari en el fixament i cobrament de taxes o gravàmens sobre les llicències d'obra nova, les patents farmacèutiques o les instruccions sumarials, respectivament.

4-Es preveu que com a conseqüència de la fusió de les caixes d'estalvi catalanes i la seva refundació en bancs, més de dos cents cinquanta pedagogs/es que treballen a les seves fundacions, engegant programes culturals, museístics o socials, seran acomiadats durant el període 2012-2014, segons dades publicades a La Vanguardia (7/04/2012).

5-Tot i que la responsabilitat i la representació pública recau en poques persones, l'entusiasme abnegat i voluntarista d'engegar una empresa col·legiada d'aquesta mena es deu a idees, crítiques i a ànims de moltes persones, d'entre les quals la figura del professor Frederic Company i Franquesa n'és un exponent clar per mèrits propis.

6-En un rastreig superficial a través de cercadors, s'han identificat més de tres cents índexs o referències contrastades als mitjans de comunicació sobre activitats, lliurament de premis, presentació de textos, comunicats o notícies vinculades amb el Col·legi Professional de Pedagogs de Catalunya, la qual cosa demostra la transcendència de la feina feta.

7-Adaptada a la Llei del Parlament de Catalunya 7/2006 de 31 de maig de l'exercici de professions titulades i dels col·legis professionals.

Referències utilitzades:

- Carbonell, F. (2004). Educar en temps d'incertesa. Barcelona: Leonard Muntaner ed.
- Flecha, R. i Tortajada, I. (2005). Retos y salidas educativas en la entrada de siglo. Dins F. Imbernón [Ed.], La educación en el siglo XXI. Los retos del futuro inmediato (pp.13-27). Barcelona: Graó
- Giroux, H. (2001). Cultura, política y práctica educativa. Barcelona: Graó
- Imbernón, F [Ed.] (2005). La educación en el siglo XXI. Los retos del futuro inmediato (pp.5-12). Barcelona: Graó
- Muñoz, X. (2007). "Els reptes dels col·legis professionals catalans davant la Llei del Parlament de Catalunya 7/2006, de 31 de maig, de l'exercici de professions titulades i dels col·legis professionals". La Notaria, 43-44, pàgs. 15-28
- Subirats, J. [coord.] (2003). Més enllà de l'escola. Transformacions socials i noves dinàmiques educatives i professionals. Barcelona: Mediterrània

© V PREMI D'ASSAIG PEDAGÒGIC FREDERIC COMPANYY I FRANQUESA
© Títol: "Plegats som més forts: Algunes claus d'interpretació de l'acció pedagògica al darrer decenni i propostes col·legials per als/les professionals de la Pedagogia".
© Autor: FERRAN BENET CARRERAS i TUDURÍ
Barcelona, 14 de juny de 2012

Edita:
Col·legi de Pedagogs de Catalunya
Drets exclusius d'edició: Col·legi de Pedagogs de Catalunya
Els continguts poden ser reproduïts, citant-ne la font

